

Et dikt som «Den langsomme forvanlig til et bløtdyr» gjenspeiler klinikerens medisinske blikk og medfølelse: «bare dolcontin-tablettene holder deg oppreist / så du fremdeles kan slepe det bristende skjelettet / etter kravebeinenes kleshenger // hver natt makulerer metastasene // du gjennomgår den langsomme forvandlingen / til et bløtdyr // det ødelagte arvestoffet / fortrenger plassen din / og du reduseres / til et appendiks / i en skakkjørt evolusjon».

Kroppsvisitasjoner er en usentimental diktsamling skrevet av en lege som på originalt vis kombinerer molekylærbiologisk innsikt og poetiske grep. Diktene etablerer et språklig univers som gjør det mulig for leseren å reflektere over menneskets grunnvilkår på en ny måte.

Jan C. Frich

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

Naivt om latter

Franciska Munck-Johansen

Latter – til helse og glede

142 s, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004.

Pris NOK 229

ISBN 82-05-32553-7

Målgruppen er «... alle som vil vite mer om latterens gunstige egenskaper ... og ... alle som har deltatt eller skal delta på et latterkurs». Forfatterens intensjon er å dokumentere at latter forlenger livet. Hun vil beskrive hvordan

«... en god latter bevisst kan brukes som et helse- og trivselsfremmende tiltak» (omslaget). Boken gir seg ut for å være en populærvitenskapelig lærebok basert på forskning.

Forordet er skrevet av den indiske legen (angivelig) Madan Kataria, som grunnla den internasjonale latterbevegelsen i 1995. Boken markedsfører denne bevegelsen. Kataria utroper forfatteren til den første i Europa som så betydningen av denne bevegelsen. Hun ble utdannet latterinstruktør i Bombay og er daglig leder av kurs- og kompetansesenteret Liv & Lyst. Kataria roser hennes innsats for «... å spre god helse, glede og fred gjennom latter». Denne innledende panegyriken passer til tanken om en bevegelse som vil frelse verden.

Boken har 15 meget korte kapitler om alt fra forfatterens egne opplevelser til hvorfor vi trenger å le mer, latter for bedrifter, latter i parforhold og latter i sorg. I siste kapittel markedsføres latterklubber. Et kapittel presenterer forskning. Ingen drøfter kritisk

grunnlaget for alle påstandene om latterens gode effekter. Kapitlet om forskning er avslørende. En side vies min forskning. Kildene er indirekte, basert på journalister i VG og KK! Forfatteren avslører mangel på vitenskapelige skolering med en side om resultater fra latterklubbene til Khandwala i India. Studien er metodisk svært inkompetent utført!

Forfatteren lager en begrepsmessig smørje av latter, glede, optimisme, motivasjon, humor og sans for humor. Vitenskapelig er det ikke bevist at latter gir bedre helse, større produktivitet og et lengre liv. Derimot er det støtte for at den kognitive komponenten i sans for humor reduserer dødeligheten og bedrer helsen. Det er faktisk et svært løst forhold mellom latter og sans for humor! Referansen til Katarias bok *Laugh for no reason* plasserer latterboken i et tanketomt fokus på linje med Polyanna som lekte vær-glad-leken. Den kan bli en lokal «bibel» i en kvasireligiøs bevegelse der Kataria er verdens yppersteprest.

Sven Svebak

Institutt for nevromedisin
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Legen og feilgrepet

Dan Shapiro

Delivering Doctor Amelia

255 s, New York, N.Y.: Harmony Books, 2003.

Pris USD 24

ISBN 1-4000-4895-8

Boken henvender seg til den vanlige leser, og tar for seg tanke- og følelseslivet til en lege som har gjort en feil som fikk katastrofale følger. Dette kommer frem i skildringen av en rekke terapitimer hos hennes psykolog. Samtidig blir vi kjent med hvordan psykoterapeutens eget liv kan gjøre behandlingen vanskelig. Det er en fortelling fra virkeligheten.

På slutten av en lang og slitsom nattevakt overser den unge, dyktige og empatiske fødselslegen Amelia Shapiro faretruende forandringer i registrering av fosterets hjer-teaktivitet. Barnet blir hjerneskadet, og en rettssak er på vei. Hun har mistet sin faglige selvtillit og er ute av arbeid. Forfatteren er hennes psykolog. Han og hans kone er midt i en vanskelig prosess med assistert befruktning. Fordi han tenker seg at det kunne vært hans eget barn, må han bekjempe bitterhet og motvilje. Dette gjør interaksjonen vanskeligere, og han unngår så vidt sin egen faglige katastrofe.

Vi følger pasient og terapeut mens behandlingen pågår. Vi blir kjent med dem gjennom en rekke tilbakeblikk på dramatiske opplevelser de har hatt innenfor og utenfor faglig sammenheng. Amelias fortvilte sorg over det skadede barnet og

angsten for å begå et nytt feilgrep er beskrevet slik at alle kan forstå. Det samme gjelder for psykologens problemer med å være profesjonell.

Dette er en velskrevet og engasjerende bok. Den gir et godt innblikk i vanskelige situasjoner og valg arbeidet som lege medfører. Ikke bare fødselsleger vil kjenne igjen smerten ved å innse feilgrep når konsekvensene er så forferdelige. Amelia er en av mange som ikke kan tilgi seg selv. Forfatterens budskap er at leger må være åpne om sine feilgrep om de vil ha en sunn sjel. Men da burde vel i alle fall terapeuten kunne tilgi? Når han lenge ikke gjør det, men kategoriserer Amelia som en «slik» lege, illustrerer det hvorfor innrømmelsen er så farlig. Boken er så absolutt et godt utgangspunkt for viktig refleksjon og debatt.

Björg Ladehaug

Kvinneklinikken
Førde Sentralsjukehus

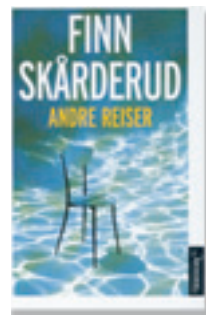
Skårderuds ytre og indre reiser

Finn Skårderud

Andre reiser

332 s. Oslo: Aschehoug, 2004. Pris NOK 328

ISBN 82-03-22983-2

Finn Skårderud er psykiater. Han er kunnskapsrik og han skriver godt – og mye. I denne boken har han (ifølge bokomslaget) samlet «tekster om kjærlighet og skuffelser, om krenkelsener og skam ... om søvnløshet og sex, om reiser i tid,

hukommelse og minner». Tittelen viser til sammenhengen mellom ytre og indre reiser, og mange av tekstene er knyttet til konkrete opplevelser på reiser under fjerne himmelstrøk.

Boken bærer preg av å være satt sammen av tidligere publiserte avisinnlegg og artikler. Hver for seg fungerer sikkert tekstene i ulike sammenhenger og for ulike formål. Men selv om forfatteren i et etterord skriver at «alle tekstene er blitt bearbeidet ... og for alle gjelder at sammenhengen er ny», er det ikke lett å se helheten i de 46 ulike epistlene fordelt på vel 300 sider.

Den viktigste fellesnevneren gjennom hele boken er kanskje forfatteren selv. Det er kanskje ikke tilfeldig at Finn Skårderud karakteriserer speilet som den mest betydningsfulle oppfinnelse i menneskets nyere historie (s. 21), og at han beskriver Narcissus som en gammel kjenning (s. 59).

Her er de riktige (og kompliserte) tankene, tenkt på de riktige (og eksotiske)

stedene og i selskap med de riktige (og berømte) vennene. Her er nattdykk i Thailand, jogging i Central Park, psykoterapi i St. Petersburg og melankoli i Trieste. Her er drosjetur på vei til Paul Auster i Brooklyn og vandring med Vilgot Sjöman i Venezia. I små doser er det sikkert greit nok. Samlet mellom to permer blir det for mye elitisme og skjønnånd.

Men begrepet «minnerydder» likte jeg (s. 236).

Magne Nylenna

Institutt for samfunnsmedisin
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Nesten en dokumentar

Britt Karin Larsen, Tor Georg Danielsen

Som kjærlighet, nesten

En bok om alkohol. 264 s. Oslo: Tiden Norsk Forlag, 2004. Pris NOK 289
ISBN 82-10-04936-4

Jeg har ikke vokst opp med en alkoholisert slektning eller venn i nærheten. På den annen side har jeg atskillig erfaring som terapeut, som administrator og som forsker på alkoholfeltet. Jeg antar at det er en av disse to egenskapene ved meg som gjør at jeg ikke helt tenner på denne boken.

Den er ikke lett å plassere i biblioteket. Skal den stå under forfatteren Brit Karin Larsen, under «biografier», under «fagbøker» eller under «dokumentarbøker»? Ifølge omslaget er dette «en forbløffende åpen og fordomsfri bok, som forsøker å trekke både de positive og de negative sidene ved alkoholen frem», og som «unndrar seg vedtatte forestillinger om rusen og alkoholikeren». Dette var ikke min opplevelse, snarere kunne jeg nikke rolig og gjenkjenningende til det meste. Men jeg ser ikke bort fra at personer som ofte må ty til benektning og dagdrømmer som mestringsstrategier, det vil bl.a. si alkoholikere eller deres nærmeste, kan få aha-opplevelser ved å lese boken.

Konseptet er interessant. Medforfatter Tor Georg Danielsen, som har mange års erfaring både som alkoholavhengig og som klient i forskjellige behandlings- og støtte-tilbud, inkludert AA, bistår hovedforfatter Larsen i hennes omfattende og utrettelige jakt på alkoholsannheter. Dels får vi vite hva man kan få ut av visse utvalgte fagbøker eller fagfolk, dels hva forskjellige forfattere med mer eller mindre erkjente alkoholproblemer mener, og dels hva en rekke anonyme personer med eller uten

alkoholproblemer mener. Selv om jeg synes det blir vel mange korte meldinger, vanker det et og annet gullkorn, for eksempel følgende uttalelse fra «Mann, 49 år»: «Det er to ting en alkoholiker må passe seg for: Å gruble over fortida og grue seg for framtida. For begge deler er ting han kan bruke som unnskyldning for å drikke.»

For meg blir boken altfor springende og anekdotisk. Som forsker savner jeg en viss systematisering og syntese av alle de forskjellige røstene som taler. Det er faktisk over 70 kapitler, små snutter med liten indre sammenheng.

Kanskje er det nettopp forfatterens hensikt at man skal bli usikker og spørrende? Kanskje er det slike som meg de egentlig henvender seg til, for at vi skal forstå at vi gjennom våre kliniske eller vitenskapelige briller ser en annen og mindre kaotisk virkelighet enn den som oppleves der ute? I så fall blir dette ikke tydelig nok.

Ett av kapitlene har samme tittel som boken, *Som kjærlighet, nesten*. Dette kapitlet synes jeg er uklart. Jeg er enig i at alkoholavhengighet kan sammenliknes med andre former for avhengighet, også avhengighet mellom to mennesker. Men da snakker vi om et tilfelle av folie à deux, og ikke om ekte kjærlighet. Men kanskje er det nettopp det forfatterne mener ved å legge til et avvæpnende «nesten»?

Olaf Gjerløw Aasland

Legeforeningens forskningsinstitutt

Har leger følelser?

John Salinsky, Paul Sackin, red.

Hur känns det, doktorn?

177 s. Lund: Studentlitteratur, 2004.
Pris SEK 329
ISBN 91-44-03385-0

Michael Balint og hans engelske allmennpraktiserende kolleger utviklet i 1950-årene en modell for kollegiale grupper der man sammen satte søkelyset på «vanskelige» pasienter og lege-pasient-forhold. Slike grupper drives fortsatt i en rekke land. Balint var nøye på at gruppene skulle konsentrere seg om lege-pasient-forholdet og ikke gå inn på legens privatliv, personlighet og følelser. Samtidig var han og hans ektefelle, Enid Balint, svært realistiske i forhold til hva som kan oppnås gjennom korte samtaler («six minutes with the patient»). I 1978 holdt Tom Main en minneforelesning over Balint. Han oppfordret Balint-bevegelsen til også å interessere seg for de følelser møtet med pasienten vekker hos legen og de mestringsmåter som disse automatisk setter i gang, på godt og vondt. Forfatterne av denne boken tok utfordringen på alvor og deltok i en Balint-gruppe med erfarne allmennpraktikerkolleger. Over

en femårsperiode satte gruppen søkelys på nettopp følelser og mestringsmåter.

I boken skildres hvordan de utviklet en modell for å kunne snakke om egne følelser og traumer av relevans for yrket, og om hvordan de kunne gjenkjenne alarmsignaler som varslert at nå reagerte de slik at det bare gjorde vondt verre i forhold til pasientene. Dette var varselssignaler som bl.a. uro, irritabilitet, bekymring for tid, distansering, kjølighet, sinne, overdreven snillhet, overidentifisering, belæring eller generell rådgivning. De studerte også hvordan rammefaktorer som arbeidsrutiner, tid, kastballsyndromet osv. påvirket deres følelser i forhold til pasientene. Forfatterne påpeker at medisinstudenter i altfor liten grad utsettes for følelsesmessige utfordringer samtidig som de får reflektert over eget mestringsmønster.

Boken er lettlest og kort, men det er en del gjentakelser. De mange illustrerende kliniske vignettene er gode. Forfatterne er velsignet nøkterne og later ikke som om det er lett å være lege eller lett å dele sine følelser. Den kan leses som inspirasjon for alle leger (og studenter) som ønsker å gjøre en bedre jobb også for de pasienter som de opplever som «vanskelige». Da er det nemlig ingen vei utenom å se på egne følelser og mestringsmåter.

Per Vaglum

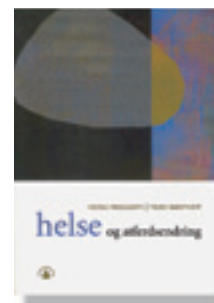
Institutt for medisinske atferdsfag
Universitetet i Oslo

Helse og levevaner – hvordan kan legen hjelpe?

Peter Prescott, Tore Børtveit, red.

Helse og atferdsendring

206 s. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004.
Pris NOK 299
ISBN 82-05-31131-5

Boken handler om motivasjon, ambivalens, beslutning, mestring og tilbakefall når det gjelder levevaner som påvirker helsen. Det gjelder røyking, kosthold, mosjon, rusmidler, oppfølging av medisinsk behandling

og andre typer atferd. Boken passer både for leger og andre yrkesgrupper og kan gjerne brukes i undervisning. Forfatterne er kliniske psykologer med bakgrunn fra rusmiddelsektoren.

Korte og lange intervensjoner blir presentert. For min del liker jeg godt at faser med overveielser og ambivalens i forhold til levevaner er viet oppmerk-